

RYTINA ŽNEČEK Z 1000/1919:

GENEZE, PŘEHLED POUŽITÍ A ŠIRŠÍ SOUVISLOSTI

Michal Novák - mnovak55@volny.cz
(s příspěvím Matěje Gábriše a členů diskusního fóra Sběratel.com)

SHRNUTÍ ZNÁMÝCH FAKTŮ

Skutečnost, že některé motivy, použité na našich prvo-republikových platidlech tištěných v American Bank Note Company (dále jen „ABNCo.“), nejsou původní a byly použity již před tiskem zakázky pro ČSR, je dostatečně známá. Největší pozornost v této souvislosti poutá rytina žneček použitá na rubu státočky 1000 Kč z roku 1919 a posléze bankovky 1000 Kč z roku 1932, protože její výskyt v jiném kontextu než na československých platidlech je zdaleka nejrozšířenější. Studiu této problematiky se v našem prostředí věnoval (Tumpach, 1981) a před ním (Polívka, 1963). Tento článek jejich výzkum podstatně rozvíjí – těžíme přitom zejména z rozvoje informačních technologií, které umožňují přístup ke zdrojům, které oběma autorům v jejich době nebyly a ani nemohly být dostupné, a ze skutečnosti, že díky rozprodej rozsáhlého archívu ABNCo. na začátku tohoto století bylo na sběratelský trh uvolněno mnoho vzácných i dosud nepublikovaných archivních materiálů a nátisků, resp. vzorů platidel z produkce tiskárny. To nám však současně nedovoluje věnovat se podrobnostem v provedení jednotlivých verzí rytin a studovat jejich drobné rozdíly, protože v dalším textu většinou hovoříme o platidlech, příp. jiných ceninách, jejichž prodejní cena se pohybuje v řádech stovek až tisíc dolarů a jejichž výskyt je velmi vzácný.

Tumpach ve svém článku zmínuje v druhé části svého diskuzního a bibliografického zápisu na též některé, zejména ty, že provedení ABNCo. byl při jednáních se sběratelskými kolektivy již v období poválečné dohodlých rytin, které byly potom byly dovozeny jako kopie. Tento způsob spolupráce byl obvyklý pro vše ostatní jak v Československu i Americe. Můžeme říci, že rytina žneček na naší tisícikoruně odvozená také i další rytiny na níž některé/tyto motivy byly vyobrazeny. Tento způsob.

Tumpach dále zmiňuje dřívější způsoby použití tohoto motivu, a to v různých podobách – jako celá rytina na amerických bankovkách \$5 The Somerset and Worcester Savings Bank (1862) a \$10 The Egg Harbor Bank (1860), provedení v polovičních postavách na mexické bankovce 20 pesos El Banco de Morelos (1904) a provedení jen jako poprsí na havajském \$100 gold certificate (1895). Dále s odkazem na Séma uvádí použití tohoto motivu na 50 soles El Banco Central de Reserva del Peru (tehdy platná) a v „mírně pozmeněné podobě“ na salvadorské bankovce 1 peso El Banco Salvadores (1914). Pochopitelně nevyklučuje další možná použití tohoto motivu. Co se týče rytiny samotné, všimá si Tumpach skutečnosti, že rytina na amerických bankovkách je rozměrově menší než na naší tisícikoruně a zdá se mu, že je „jemněji a citlivěji vyryta“. Dále zmiňuje existenci (bez specifikace) drobných rozdílů v ryteckém provedení mezi rytinou na havajském certifikátu a na naší tisícikoruně (lepší prosvětlení obličejů) a všimá si skutečnosti, že tato rytina je v poněkud menším měřítku než na naší státočce. O rytinách na bankovce El Banco de Morelos píše, že se jedná o výřez z totožné rytiny jako z té, která byla použita na naší tisícikorunové státočce.

ABNCo. byla v roce 1919 stále rozmanitým koncernem s širokou škálou - portfolio svých služeb zahrnovalo nejen tisk bankovek ale přitom i tisk karet, listů a finančních dokumentů. Množství amerických papírů (anglicky „papers“) je diskutováno, který v Československu byla 1981 zveřejněna souborová publikace.

publikované souborové. Tumpach tedy nemohl do svého článku uvést všechny motivy žneček na amerických papírech. Přitom, jak uvádíme dále, první na amerických papírech se „naše žnečky“ také vyskytl na této kartě.

Rytina o motivu žneček byla dvojnásobně doplněná pomocí v obličeji ženy existující také zde. Tato kombinace rytiny žneček (anglicky „The Eggman“) je v amerických poválečných rytinách běžná, a to zejména díky tomu, že v období poválečné byly přeprodávány papíry, jež byly vyobrazeny jako rytina žneček. V dalším textu proto budeme referovat na americký článek (Hendler, 1980), který uvádí pro nás důležité informace.

HEBNOTLIVÉ TVYPY RYTIN A JEJICH UŽITÍ

Tumpach vyvolává otázku na americké bankovce The Egg Harbor Bank - je motiv žneček na amerických bankovkách proveden v roce datum 1860 a ověřit.

Je však zřejmé, že vztah bankovek je ve své 11. části. V roce 1860 vydala americká banka The Egg Harbor Bank bankovku 1000 dolarů, která byla vyobrazena jako rytina žneček. Tato rytina byla provedena v roce 1860 a ověřit. Je však zřejmé, že vztah bankovek je ve své 11. části. V roce 1860 vydala americká banka The Egg Harbor Bank bankovku 1000 dolarů, která byla vyobrazena jako rytina žneček. Tato rytina byla provedena v roce 1860 a ověřit.

První verze rytiny „The Eggman“ (vizle 10 mm) vyřezal v Americe Bank Note Co. někdy před rokem 1860 pro banku v Somersetu a Worcesteru, a později provedl podobnou úpravu rytiny v roce 1860 pro banku v Morelosu. Tato rytina byla provedena v roce 1860 a ověřit.

První verze rytiny „The Eggman“ (vizle 10 mm) vyřezal v Americe Bank Note Co. někdy před rokem 1860 pro banku v Somersetu a Worcesteru, a později provedl podobnou úpravu rytiny v roce 1860 pro banku v Morelosu. Tato rytina byla provedena v roce 1860 a ověřit.

Tumpachovo tvrzení o původnosti rytiny na bankovce The Egg Harbor Bank je tedy možné, i když vzhledem k malému množství srovnávacího materiálu, který měl k dispozici, značně odvážné. Autorům je bohužel fyzicky k dispozici jen bankovka The Somerset and Worcester Savings Bank a u bankovky The Egg Harbor Bank nedisponují ani skenem ve vysokém rozlišení, aby bylo možno posoudit případné drobné odchylky. Na první pohled z volně dostupných obrázků jsou si však rytiny na těchto dvou bankovkách minimálně velmi podobné. Z obrázků v níže uvedené tabulce je nicméně patrné, že zakončení spodního (a někdy i levého) okraje rytiny se u jednotlivých bankovek poněkud liší, přičemž rozdíl mezi bankovkami, o nichž hovoří Tumpach, je patrný.

PRVNÍ VLNA POUŽITÍ RYTINY –

BANKOVKY SEVEROAMERICKÝCH MÍSTNÍCH BANK

Tumpachem zmiňované dvě americké bankovky ve skutečnosti spadají do první vlny použití tohoto motivu. V současné době je známo užití Sealeyho verze (příp. původní verze z doby před rokem 1860) na celkem 11 bankovkách místních amerických bank. Dále je známo jedno užití na jiném než americkém platidle (Quebec, Kanada), resp. jedno možné další použití na jihoamerickém platidle (viz další strana).